16/06/2019

Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου: “Λόγος εις την Πεντηκοστήν”

/ Ορθόδοξες Προβολές

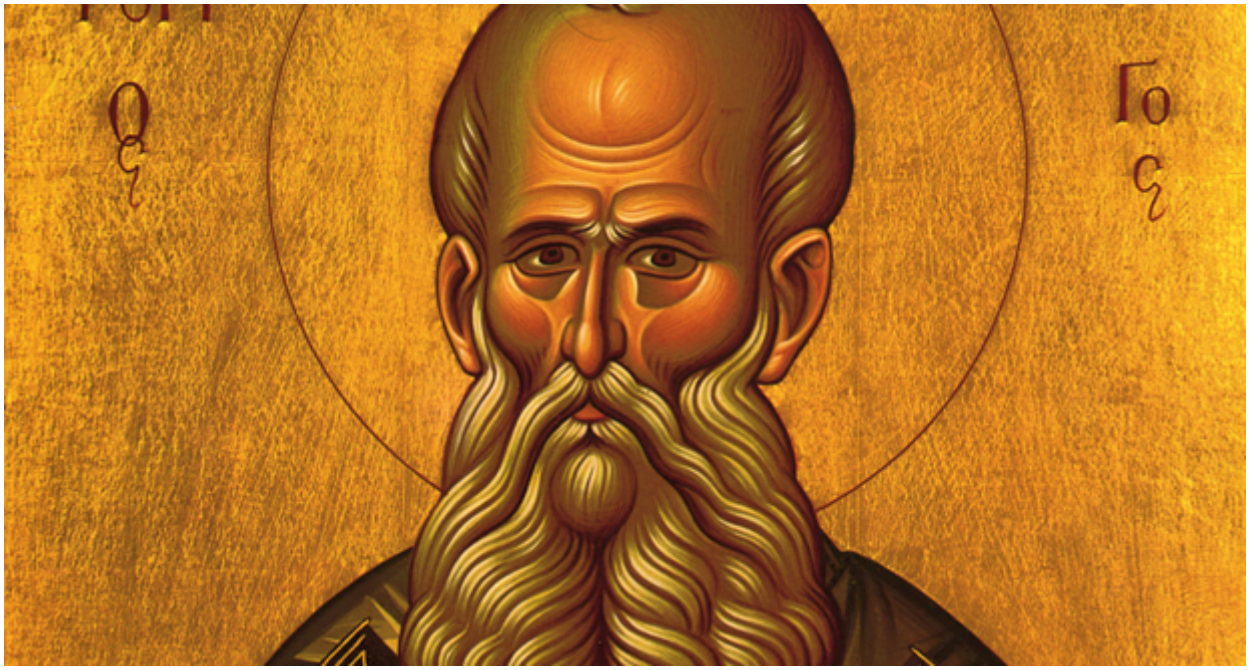

Ε. Τὴν Πεντηκοστὴ ἑορτάζουμε καὶ τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν πραγματοποίηση τῆς ὑποσχέσεως καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐλπίδας. Τὸ μυστήριο, πόσο καὶ μεγάλο εἶναι καὶ σεβαστό! Τελειώνουν λοιπὸν ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤ μᾶλλον μὲ τὴ σωματικὴ παρουσία Του(1). Διότι διστάζω νὰ πῶ τὰ σωματικά, ἐφ’ ὅσον κανένας λόγος δὲν μπορεῖ νὰ μὲ πείσει ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ εἶχε ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα [ὁ Χριστός] (2). Ἀρχίζουν δὲ ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα(3). Ποιὰ δὲ ἦταν ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸ Χριστό; Ἡ Παρθένος, ἡ γέννηση, ἡ φάτνη, τὸ σπαργάνωμα, οἱ ἄγγελοι ποὺ τὸν δοξάζουν, οἱ ποιμένες ποὺ τρέχουν πρὸς Αὐτόν, ἡ διαδρομὴ τοῦ ἀστέρα, ἡ προσκύνηση καὶ ἡ προσφορὰ τῶν δώρων ἀπὸ τοὺς μάγους, ὁ φόνος τῶν νηπίων ἀπὸ τὸν Ἡρῴδη, ὁ Ἰησοῦς ποὺ φεύγει στὴν Αἴγυπτο, ποὺ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποὺ περιτέμνεται, ποὺ βαπτίζεται, ποὺ δέχεται τὴν μαρτυρία ἀπὸ τὸν οὐρανό, ποὺ πειράζεται, ποὺ λιθάζεται γιὰ μᾶς (γιὰ νὰ μᾶς δώσει ὑπόδειγμα κακοπάθειας ὑπὲρ τοῦ Λόγου) ποὺ προδίνεται, ποὺ προσηλώνεται [στὸν Σταυρό], ποὺ θάπτεται, ποὺ ἀνασταίνεται, ποὺ ἀνεβαίνει [στοὺς οὐρανούς]. Ἀπὸ αὐτὰ καὶ τώρα ὑφίσταται πολλὰ ἀπὸ τοὺς μισόχριστους μέν, αὐτὰ ποὺ Τὸν ἀτιμάζουν καὶ τὰ ὑπομένει (διότι εἶναι μακρόθυμος)• ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους δέ, αὐτὰ ποὺ Τοῦ ἀποδίδουν τιμή. Καὶ ἀναβάλλει νὰ ἀνταποδώσει ὅπως σ’ ἐκείνους τὴν ὀργή, ἔτσι σέ μᾶς τὴν

ἀγαθότητα• ἐπειδὴ ἴσως σ’ ἐκείνους μὲν δίνει καιρὸ μετανοίας, σέ μᾶς δὲ δοκιμάζει τὸν πόθο, ἐὰν δὲν λιποψυχοῦμε καὶ δὲν ἀποκάμουμε στὶς θλίψεις καὶ στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν εὐσέβεια• ὅπως ἀκριβῶς ὁρίζεται ἀπὸ τὴν θεία οἰκονομία καὶ τὰ ἀνεξιχνίαστα κρίματά Του, μὲ τὰ ὁποία κυβερνᾷ μὲ σοφία τὴ ζωή μας.

Ὅσα λοιπὸν ἀναφέρονται στὸ Χριστὸ εἶναι αὐτά καὶ τὰ πέρα ἀπ’ αὐτὰ θὰ τὰ δοῦμε ἐνδοξότερα [στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν] καὶ μακάρι καὶ μεῖς νὰ φανοῦμε [δοξασμένοι ἀπὸ τὸ Θεό].

Ὅσα δὲ ἀναφέρονται στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, παρακαλῶ τὸ Πνεῦμα νὰ ἔλθει ἐντός μου καὶ νὰ μοῦ δώσει(4) λόγο ὅσον ἐπιθυμῶ κι’ ἂν ὄχι τόσον, ἀλλ’ ὅσος ἀπαιτεῖται σ’ αὐτὴ τὴν περίπτωση. Πάντως ὅμως θὰ ἔλθει μὲ ἐξουσία δεσποτική, καὶ ὄχι μὲ τρόπο δουλικό, οὔτε περιμένοντας πρόσταγμα, ὅπως νομίζουν μερικοί. Διότι πνέει ὅπου θέλει, καὶ σ’ ὅσους θέλει, καὶ ὅποτε καὶ ὅσο θέλει. Μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐμεῖς ἐμπνεόμαστε νὰ νοοῦμε καὶ νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

ΣΤ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὅσοι Τὸ ὑποβιβάζουν στὴν τάξη τῶν κτισμάτων εἶναι ὑβριστὲς καὶ δοῦλοι κακοὶ κι’ ἀπ’ τοὺς κακοὺς χειρότεροι. Διότι τῶν κακῶν δούλων εἶναι (γνώρισμα) τὸ νὰ ἀθετοῦν τὴν [θεία] δεσποτεία καὶ νὰ ἐπαναστατοῦν κατὰ τῆς κυριότητας [τοῦ Θεοῦ] καὶ νὰ θεωροῦν ὅμοιο μὲ αὐτοὺς δοῦλο τὸ ἐλεύθερο [Πνεῦμα]. Ὅσοι ὅμως Τὸ πιστεύουν ὡς Θεὸ εἶναι θεοφόρητοι καὶ φωτισμένοι στὸ νοῦ. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ καὶ Τὸ ὁμολογοῦν [ὡς Θεό], ἐὰν μὲν τὸ κάνουν σὲ ἀνθρώπους μὲ εὐσεβὲς φρόνημα, θεωροῦνται μεγάλοι• ἀλλ’ ἐὰν τὸ κάνουν σ’ ὅσους ἔχουν φρόνημα χθαμαλό, θεωροῦνται ὄχι φρόνιμοι• διότι ἐμπιστεύονται τὸ μαργαριτάρι στὸν πηλὸ [δήλ. τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως σ’ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τὴν διάθεση νὰ τὴν δεχθοῦν] καὶ σὲ ἀκοὴ ἀσθενικὴ ἦχο βροντῆς καὶ σὲ ἀδύνατους ὀφθαλμοὺς ἡλιακὸ φῶς καὶ στερεὰ τροφὴ σ’ ἐκείνους ποὺ πίνουν ἀκόμα γάλα(5). Αὐτοὺς πρέπει νὰ κατευθύνει κανεὶς σιγά-σιγὰ πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ νὰ τοὺς ἀνεβάζει πρὸς τὰ ὑψηλότερα, ὥστε ἀπὸ τὸ φῶς νὰ ζητοῦν [περισσότερο] φῶς καὶ στὴν ἀλήθεια νὰ προσθέτουν ἀλήθεια(6).

Γι’αὐτὸ κι’ ἐμεῖς ἀφήνοντας γιὰ λίγο τὸν τελειότερο λόγο (γιατί δὲν εἶναι ἀκόμα καιρός) ἔτσι θὰ μιλήσουμε πρὸς αὐτούς.

Ζ. Ἄνθρωποί μου, ἐὰν μὲν θεωρεῖτε ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶναι οὔτε ἄκτιστο οὔτε ἄχρονο, αὐτὸ εἶναι καθαρὰ ἐνέργεια τοῦ πονηροῦ πνεύματος• ἐπιτρέψτε στὸ ζῆλο μου νὰ πῶ αὐτὸ τὸ τολμηρό. Ἐὰν ὅμως ἔχετε τόση τουλάχιστον ὑγεία [ψυχῆς], ὥστε ν’ ἀποφεύγετε τὴν φανερὴ ἀσέβεια καὶ θέτετε ἔξω ἀπ’ τὴν δουλεία

Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ποὺ κι’ ἐμᾶς κάνει ἐλευθέρους, ἐξετάστε καὶ σεῖς στὴν συνέχεια μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καί μᾶς. Διότι δέχομαι ὅτι σὲ κάποιο βαθμὸ μετέχετε Αὐτοῦ καὶ σεῖς, καὶ στὸ ἑξῆς θὰ συνεξετάσω μέ σᾶς ὡς μὲ οἰκείους πλέον [στὴν πίστη]. Ἤ παραχωρῆστε μου τὸ μέσον μεταξὺ τῆς δουλείας καὶ τῆς δεσποτείας, γιὰ νὰ θέσω ἐκεῖ τὴν ἀξία τοῦ Πνεύματος• ἡ ἐφ’ ὅσον ἀποφεύγετε τὴν δουλεία δὲν εἶναι ἄδηλο, ποῦ θὰ τοποθετήσετε αὐτὸ τὸ ὁποῖο ζητοῦμε. Ἀλλὰ στενοχωρεῖσθε γιὰ τὶς συλλαβὲς καὶ σκοντάφτετε ἐπάνω στὸν λόγο καὶ αὐτὸ [τὸ νὰ ὀνομάζει κανεὶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Θεό] γίνεται γιὰ σᾶς «λίθος προσκόμματος» καὶ «πέτρα σκανδάλου», ἀφοῦ καὶ ὁ Χριστὸς γίνεται γιὰ μερικούς(7). Ἀνθρώπινο εἶναι νὰ πάθει κανεὶς κάτι τέτοιο. Ἂς σταθοῦμε κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο πνευματικά. Ἂς γίνουμε περισσότερο φιλάδελφοι παρὰ φίλαυτοι. Ἀναγνωρίστε τὴν δύναμη τῆς θεότητας κι’ ἐμεῖς θὰ σᾶς δώσουμε τὴν συγκατάθεση γιὰ τὴ λέξη• ὁμολογεῖστε τὴν [θεία] φύση μὲ ἄλλες λέξεις, ποὺ συμπαθεῖτε περισσότερο, κι’ ἐμεῖς θὰ σᾶς γιατρέψουμε ὡς ἀσθενεῖς• ἀφοῦ ὑποκλέψουμε μὲ τρόπο αὐτὰ πού σᾶς εἶναι εὐχάριστα. Διότι εἶναι ἄξιο ντροπῆς καὶ ἀρκετὰ παράλογο, ἐνῶ εἶστε εὔρωστοι στὴν ψυχή, νὰ δείχνετε μιά νοσηρὴ μικρολογία γύρω ἀπ’ τὶς λέξεις καὶ νὰ κρύβετε τὸν θησαυρὸ [τῆς ἀλήθειας], ἀκριβῶς σὰν νὰ φθονεῖτε τοὺς ἄλλους ἤ νὰ φοβᾶστε μήπως ἁγιάσετε καὶ τὴν γλῶσσα σας [μὲ τὴν ὁμολογία τῆς θεότητας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος]. Ἀκόμα δὲ πιὸ ἄξιο ντροπῆς γιὰ μᾶς εἶναι νὰ πάθουμε αὐτὸ ποὺ κατηγοροῦμε, καὶ ἐνῷ καταδικάζουμε τὴν μικρολογία στοὺς ἄλλους, νὰ μικρολογοῦμε ἐμεῖς γύρω ἀπ’ τὰ γράμματα(8).

Η. Ὁμολογεῖστε, ἄνθρωποί μου, ὅτι μιᾶς θεότητας εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς, ἤ, ἂν θέλετε, μιᾶς φύσεως. Κι’ ἐμεῖς θὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γιὰ σᾶς καὶ τὴ λέξη Θεός. Διότι γνωρίζω καλὰ ὅτι Ἐκεῖνος ποὺ ἔδωσε τὸ πρῶτο [τὴν πίστη στὸ ὁμοούσιό τοῦ Υἱοῦ] θὰ δώσει καὶ τὸ δεύτερο [καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος] καὶ μάλιστα, ὅταν τὸ ζήτημα γιὰ τὸ ὁποῖο ἀντιλέγουμε εἶναι μιά πνευματικὴ δειλία καὶ ὄχι διαβολικὴ ἐναντίωση.

Θὰ τὸ πῶ ἀκόμα πιὸ καθαρὰ καὶ πιὸ σύντομα. Μήτε σεῖς ν’ ἀποδώσετε σέ μᾶς εὐθύνη γιὰ τὸν ὑψηλότερο λόγο ποὺ χρησιμοποιοῦμε (διότι δὲν ὑπάρχει κανένας φθόνος τῶν ἄλλων μήπως ἀνέβουν), οὔτ’ ἐμεῖς θὰ σᾶς κατηγορήσουμε γιὰ τὸν μέχρι τώρα δικό σας «προσιτό», ἐφ’ ὅσον κι’ ἀπὸ διαφορετικὸ δρόμο ὁδηγεῖστε πρὸς τὸ ἴδιο [πνευματικό] κατάλυμα. Διότι δὲν ζητοῦμε νὰ νικήσουμε, ἀλλὰ νὰ σᾶς προσλάβουμε ὡς ἀδελφούς, ποὺ γιὰ τὸν χωρισμό σας ἀπό μᾶς σπαραζόμαστε ἀπ’ τὴ λύπη. Αὐτὰ [λέγουμε] πρὸς ἐσᾶς, ποὺ ὑγιαίνετε ὡς πρὸς τὴν πίστη σας γιὰ τὸν Υἱό, ποὺ βρίσκουμε μέσα σας κάποια δύναμη ζωῆς [πνευματικῆς]• αὐτῶν ποὺ ἂν καὶ θαυμάζουμε τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, δὲν ἐπαινοῦμε ἐξ ὁλοκλήρου τὸν λόγο. Σεῖς

ποὺ ἔχετε τὰ ἔργα τοῦ Πνεύματος, ἀποκτεῖστε καὶ τὸ Πνεῦμα, γιὰ νὰ μὴ «ἀθλῆτε» μόνο, ἀλλὰ καὶ «νομίμως», ἀπ' ὅπου καὶ ὁ στέφανος(9). Αὐτὸς ὁ μισθὸς εὔχομαι νὰ σᾶς δοθεῖ γιὰ τὴν πολιτεία σας, νὰ ὁμολογήσετε δηλαδὴ τὴν πίστη σας στὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατὰ τρόπο τέλειο καὶ νὰ Τὸ κηρύξετε [ὡς θεὸ ἀληθινό] μαζὶ μέ μᾶς καὶ περισσότερο ἀπό μᾶς ὅσο εἶναι ἄξιο. Τολμῶ κάτι καὶ μεγαλύτερο γιὰ σᾶς νὰ πῶ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου. Τόσο πολύ σᾶς ἀγαπῶ, καὶ τόσο πολὺ εὐλαβοῦμαι σὲ σᾶς αὐτὴ τὴν κόσμια περιβολὴ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐγκράτειας καὶ τὰ ἱερὰ αὐτὰ τάγματα καὶ τὴν σεμνὴ παρθενία καὶ τὸν ἁγνισμὸ καὶ τὴν ὁλονύκτια ψαλμῳδία καὶ τὴν φιλοπτωχία καὶ φιλαδελφία καὶ φιλοξενία, ὥστε καὶ ἀνάθεμα [χωρισμένος] ἀπὸ τὸν Χριστὸ νὰ εἶμαι δέχομαι καὶ ὁ,τιδήποτε νὰ πάθω ὡς καταδικασμένος• ἀρκεῖ νὰ θελήσετε νὰ σταθεῖτε μαζί μας καὶ νὰ θελήσετε νὰ δοξάσουμε ἑνωμένοι τὴν Ἁγία Τριάδα(10). Διότι γιὰ τοὺς ἄλλους [ποὺ δὲν ὁμολογοῦν τὸ ὁμοούσιό τοῦ Υἱοῦ] τί πρέπει νὰ ποῦμε, τοὺς φανερὰ πεθαμένους [στὴν ψυχή] (ποὺ μόνο ὁ Χριστὸς ποὺ ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς μπορεῖ ν' ἀναστήσει σύμφωνα μὲ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει), οἱ ὁποῖοι κακῶς διαχωρίζονται κατὰ τὸν τόπο, ἐνῷ συνδέονται μὲ τὸ λόγο, καὶ τόσο πολὺ φιλονεικοῦν μεταξὺ τους ὅσο οἱ ἀλλοίθωροι ὀφθαλμοί, ποὺ βλέπουν ἕνα πρᾶγμα καὶ δὲν συμφωνοῦν ὄχι ὡς πρὸς τὴν ὄψη ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν θέση. Ἂν βέβαια πρέπει νὰ τοὺς κατηγορήσει κανεὶς γιὰ ἀλλοιθωρισμό, καὶ ὄχι ὅμως γιὰ τύφλωση. Ἀφοῦ ἀνέπτυξα ὅσο ἔπρεπε αὐτὰ ποὺ ἔχουν σχέση μέ σᾶς, ἂς ἐπανέλθουμε πάλι πρὸς τὸ Πνεύμα• πιστεύω ὅτι καὶ σεῖς τώρα θὰ παρακολουθήσετε.

Θ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πάντοτε ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει, δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος, ἀλλ' εἶναι πάντοτε ἑνωμένο καὶ ἀριθμεῖται μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Διότι δὲν θὰ ἄρμοζε ποτὲ νὰ ἐλλείπει ὁ Υἱὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα ἢ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Υἱό, ἐπειδὴ θὰ ἦταν σὲ μέγιστο βαθμὸ ἄδοξη ἡ θεότητα, σὰν ἀπὸ μεταμέλεια ἀκριβῶς νὰ ἦλθε σὲ συμπλήρωση γιὰ νὰ γίνει τέλεια. [Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] λοιπὸν πάντοτε καὶ αἰώνια μεταλαμβάνεται [μὲ τὶς θεῖες ἐνέργειές Του], δὲν μεταλαμβάνει• ὁδηγεῖ στὴν τελείωση [τοὺς ἀνθρώπους], δὲν τελειώνεται• παρέχει τὴν πνευματικὴ πλήρωση, δὲν ἔχει ἀνάγκη πληρώσεως• ἁγιάζει, δὲν ἁγιάζεται• κάνει [τοὺς ἀνθρώπους] θεούς, δὲν θεώνεται αὐτὸ πρὸς Ἑαυτό, καὶ πρὸς ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι ἑνωμένο, εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο• ἀόρατο, ἄχρονο, ἀχώρητο, ἀναλλοίωτο, ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ἔννοια ποιότητας, ποσότητας καὶ μορφῆς, ἀψηλάφητο, κινούμενο ἀφ' Ἑαυτοῦ, κινούμενο συνεχῶς, ἔχοντας ἀφ' Ἑαυτοῦ ἐξουσία, ἔχοντας ἀφ' Ἑαυτοῦ δύναμη, παντοδύναμο (ἂν καὶ ὡς πρὸς τὴν πρώτη ἀρχή, ὅπως ἀκριβῶς ὅλα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Μονογενῆ Υἱό, ἔτσι καὶ τοῦ Πνεύματος ἀνάγεται [εἰς τὸν Θεὸ Πατέρα]). Εἶναι ζωὴ καὶ πρόξενος ζωῆς, τὸ φῶς καὶ χορηγεῖ φῶς, ἀφ' Ἑαυτοῦ ἀγαθὸ καὶ πηγὴ ἀγαθότητας. Πνεῦμα εὐθές, ἡγεμονικό, κύριο [καλεῖ καί] ἀποστέλλει [τοὺς ἄξιους, ὅπως ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός],

θέτει ὅρια [σὲ ὅλη τὴν κτίση] κάνει τοὺς ἀνθρώπους ναοὺς οἴκους Του, ὁδηγεῖ, ἐνεργεῖ ὅπως θέλει, διανέμει χαρίσματα. Εἶναι Πνεῦμα υἱοθεσίας [κάνει τοὺς ἀνθρώπους υἱοὺς τοῦ Θεοῦ], ἀληθείας, σοφίας, συνέσεως, γνώσεως, εὐσέβειας, βουλῆς, δυνάμεως, φόβου [θείου], ὅσων ἔχουν ἀπαριθμηθεῖ. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γνωρίζεται ὁ Πατὴρ καὶ δοξάζεται ὁ Υἱός, καὶ ἀπὸ Αὐτοὺς μόνο γνωρίζεται Αὐτό, εἶναι δηλαδὴ τὰ τρία πρόσωπα ἕν, μία εἶναι ἡ λατρεία καὶ ἡ προσκύνηση [ποὺ προσφέρεται], μία ἡ δύναμη, ἡ τελειότητα, ἕνας ὁ ἁγιασμὸς [ποὺ παρέχεται]. Καὶ γιατί νὰ μακρολογῶ; Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγεννησία. Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Υἱός, εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γέννηση. Αὐτὰ (τὰ ἰδιώματα), ὅσο βέβαια μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ μὲ τὸν λόγο μου, δὲν ξεχωρίζουν οὐσίες, ἀλλ’ ὁρίζουν τὴν μία καὶ ἑνιαία οὐσία τῆς θεότητας.

Ι. Στενοχωρεῖσαι γιὰ τὶς ἀντιθέσεις (πού χρησιμοποίησα); Ἐγὼ ὅμως γιὰ τὸ μῆκος τοῦ λόγου. Τίμησε λοιπὸν τὴν (σημερινή) ἡμέρα τοῦ Πνεύματος• συγκράτησε λίγο τὴ γλῶσσα, ἂν γίνεται. Γιὰ ἄλλες γλῶσσες γίνεται ὁ λόγος• αὐτὲς εὐλαβήσου ἤ φοβήσου, πύρινες καθὼς φαίνονται. Σήμερα ἂς ὑψώσουμε μ’ εὐλάβεια ὅλο μας τὸν νοῦ στὸ θεῖο μυστήριο [τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος], ἂς κάνουμε αὔριο ἀνάλυση λέξεων σήμερα ἂς ἑορτάσουμε [μὲ κατάνυξη], ἂς εἰπωθεῖ κάτι ἄξιο ντροπῆς [ἀπὸ τοὺς ἀντιλέγοντες] αὔριο. Αὐτὰ γίνονται μὲ τρόπο μυστικὸ [στὸ ταμεῖο τῆς ψυχῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ], ἐκεῖνα γίνονται μὲ τρόπο πομπώδη [ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων]• αὐτὰ γίνονται στὶς ἐκκλησίες, ἐκεῖνα στὶς ἀγορές• αὐτὰ ἁρμόζουν σὲ ἀνθρώπους σώφρονες καὶ νηφάλιους, ἐκεῖνα σὲ ἀνθρώπους ποὺ μεθοῦν αὐτὰ εἶναι ὅσων ἐνεργοῦν μὲ σοβαρότητα [ὅση ἀξίζει στὸ μεγάλο μυστήριο], ἐκεῖνα ὅσων παίζουν κατὰ τοῦ Πνεύματος. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπαλλαγήκαμε ἀπ’ ὅ,τι εἶναι ἀλλότριο [τῆς εὐσεβείας], ἂς καταρτίσουμε τὸ δικό μας [τὸ λόγο περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος].

ΙΑ. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ἐνεργοῦσε πρὶν ἀπ’ ὅλα στὶς ἀγγελικὲς καὶ οὐράνιες δυνάμεις, σ’ ὅσες εἶναι πρῶτες μετὰ τὸ Θεὸ καὶ σ’ ὅσες εἶναι κοντὰ στὸ Θεό. Διότι ἡ τελείωση καὶ ἡ ἔλλαμψη σ’ αὐτὲς καὶ ἡ δυσκινησία ἤ ἡ ἀκινησία τους πρὸς τὸ κακὸ δὲν εἶναι ἀπὸ ἄλλη αἰτία, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἔπειτα [ἐνεργοῦσε] στοὺς Πατέρες καὶ τοὺς Προφῆτες. Ἀπ’ αὐτοὺς οἱ μὲν εἶχαν θέα τοῦ Θεοῦ ἤ Τὸν ἐγνώρισαν [μὲ ἀποκάλυψη], οἱ δὲ προγνώρισαν καὶ τὸ μέλλον, μὲ τὸ νὰ σχηματίζει τὸ Πνεῦμα εἰκόνες στὸ νοῦ τους καὶ σὰν νὰ ἦσαν παρόντες συναναστρεφόμενοι ὅσα ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθοῦν στὸ μέλλον. Τέτοια εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Πνεύματος. Ἔπειτα [ἐνεργοῦσε] στοὺς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ (διότι δὲν λέγω γιὰ τὸ Χριστό, στὸν Ὁποῖο παρευρίσκετο [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ὄχι ὡσὰν νὰ ἐνεργοῦσε, ἀλλ’

ὡς συμπαρευρισκόμενο σὲ ὁμότιμη σχέση [μὲ Αὐτό])• καὶ σ’ αὐτοὺς κατὰ τρεῖς τρόπους, στὸ μέτρο ποὺ μποροῦσαν νὰ Τὸ δεχθοῦν, καὶ κατὰ τρεῖς καιρούς: πρὶν νὰ δοξασθεῖ ὁ Χριστὸς μὲ τὸ πάθος Του• ἀφοῦ δοξάσθηκε μὲ τὴν Ἀνάσταση• καὶ μετὰ τὴν Ἄνοδό Του στοὺς οὐρανοὺς ἤ τὴν ἀποκατάσταση, ἤ ὅπως καὶ πρέπει νὰ τὴν ὀνομάσουμε, φανερώνει δὲ [τὴν ἐνέργεια αὐτή] ἡ πρώτη θεραπεία καὶ κάθαρση ἀπὸ τὶς ἀσθένειες καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἡ ὁποία βέβαια δὲν γινόταν χωρὶς τὸ Ἅγιο Πνεύμα• καὶ τὸ ἐμφύσημα [τοῦ Κυρίου στὰ πρόσωπα τῶν μαθητῶν Του] μετὰ τὴν τελείωση τῆς [ἐνσάρκου] οἰκονομίας, ποὺ εἶναι φανερὰ προσθήκη περισσοτέρας χάριτος• καὶ τώρα ὁ διαμερισμὸς τῶν πύρινων γλωσσῶν, ποὺ πανηγυρίζουμε. Ἀλλὰ τὸ πρῶτο ἔγινε ἀμυδρὰ• τὸ δεύτερο, πιὸ φανερὰ• καὶ τὸ [τρίτο] τώρα, τελειότερα … Καὶ δὲν παρίσταται τώρα [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] κατὰ τὴν ἐνέργεια, ὅπως πρωτύτερα, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσία , ἤ ὅπως ἀλλιῶς θὰ μποροῦσε νὰ τὸ πεῖ κανείς, καὶ μένοντας μαζί τους καὶ μέσα τους [στοὺς ἁγίους ἀποστόλους] βοηθὸς καὶ παραστάτης στὸ ἔργο τους(11). Διότι ἔπρεπε, ἀφοῦ ὁ Υἱὸς συνανεστράφη μέ μᾶς σωματικά, καὶ Αὐτὸ νὰ φανερωθεῖ σωματικά(12)• καὶ ἀφοῦ ἐπανῆλθε πρὸς Ἑαυτὸν ὁ Χριστός, Ἐκεῖνο νὰ κατέλθει πρὸς ἐμᾶς• καὶ ἔρχεται μὲν ὡς Κύριο, «πέμπεται» [ἀποστέλλεται] δὲ ὄχι ὡς κατώτερο. Διότι οἱ λέξεις αὐτὲς [ἔρχεται, πέμπεται] φανερώνουν ἐξ ἴσου τὴν ἑνότητα καὶ ὁμοτιμία [τῶν προσώπων] παρὰ χωρίζουν τὶς φύσεις.

ΙΒ. Διὰ τοῦτο μετὰ τὸ Χριστὸ μὲν [κατέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] γιὰ νὰ μή μᾶς λείπει Παράκλητος [Παρήγορος]• «Ἄλλος» δέ, γιὰ νὰ ἔχεις στὸ νοῦ σου τὴν ὁμοτιμία. Διότι τὸ «ἄλλος» σημαίνει ἄλλος ἀκριβῶς ὅπως ἐγὼ γίνεται. Τοῦτο δὲ σημαίνει κοινὴ δεσποτεία καὶ ὄχι ὑποτίμηση. Διότι ἐγὼ ξέρω καλὰ ὅτι τὸ «ἄλλος» λέγεται ὄχι γιὰ διαφορετικὰ πράγματα, ἀλλὰ τῆς ἰδίας οὐσίας. Μὲ μορφὴ γλωσσῶν δὲ [κατῆλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ἐξ αἰτίας τῆς συγγενείας πρὸς τὸ Λόγο. Πύρινων δέ, καὶ ἀναζητῶ γιὰ ποιό ἀπ’ τὰ δυό: γιὰ τὴν κάθαρση (διότι μιλοῦμε γιὰ πῦρ – φωτιὰ – πού καθαρίζει, ὅπως μποροῦν ἀπὸ παντοῦ νὰ μάθουν ὅσοι θέλουν) ἤ γιὰ τὴν οὐσία; Διότι ὁ Θεός μας εἶναι πῦρ [κατὰ μίαν εἰκόνα τῆς ἀπροσίτου θείας οὐσίας] καὶ «πῦρ καταναλίσκον» [φωτιὰ ποὺ κατακαίει καὶ ἀφανίζει] τὴ μοχθηρία, [καὶ τὸ λέω] ἔστω κι’ ἂν ἀγανακτεῖς πάλι, διότι στενοχωρεῖσαι γιὰ τὸ ὁμοούσιο [ποὺ ἀποδίδω στὸ Ἅγιον Πνεῦμα]. Καὶ ἐχωρίστηκαν [οἱ γλῶσσες] διότι τὰ χαρίσματα [ποὺ ἐχορήγησε] ἦταν πολλὰ καὶ διάφορα• ἐκάθισαν δέ, ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία Του εἶναι βασιλική, καὶ ἐπειδὴ ἀναπαύεται εἰς τοὺς ἁγίους• ἀφοῦ καὶ τὰ χερουβεὶμ εἶναι θρόνος τοῦ Θεοῦ. Στὸ ὑπερῷο δὲ (ἂν δὲν θεωρηθῶ ὅτι καταβάλλω μάταιο κόπο κάπως περισσότερο ἀπ’ ὅ,τι πρέπει) διότι θὰ ἀνέβαιναν καὶ θὰ ὑψώνονταν ἀπὸ χάμω (πνευματικά) αὐτοὶ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ Τὸ δεχθοῦν ἀφοῦ καὶ μὲ θεῖα ὕδατα [Ἀγγελικὲς δυνάμεις] στεγάζονται οὐράνια ὑπερῷα [ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ] καὶ

ὑμνεῖται ὁ Θεός(13). Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης στὸ ὑπερῷο συμμετέχει στὸ μυστήριο [τῆς Θείας Εὐχαριστίας] μὲ αὐτοὺς ποὺ μυοῦνται στὰ ὑψηλότερα, γιὰ νὰ παρασταθεῖ αὐτό, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν πρέπει ὁ Θεὸς νὰ κατέβει λίγο πρὸς ἐσᾶς, πρᾶγμα ποὺ ξέρω ὅτι ἔγινε παλαιότερα στὸν Μωυσῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρέπει ἐμεῖς ν' ἀνέβουμε καὶ ἔτσι νὰ γίνει [δυνατή] ἡ κοινωνία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ν' ἀναμειχθεῖ δηλαδὴ ἡ [ὑπερτελεία] ἀξία [τῆς θεότητας μὲ τὴν μηδαμινότητα τῆς ἀνθρωπότητας]. Ἐφ' ὅσον ὅμως [τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο] μένουν τὸ μὲν στὴν οἰκεία περιωπή, τὸ δὲ στὴν ταπείνωση, παραμένει ἄμικτη ἡ ἀγαθότης [τοῦ Θεοῦ] καὶ ἡ φιλανθρωπία Του ἀκοινώνητη [ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο]• καὶ ὑπάρχει μεταξὺ των χάσμα μεγάλο καὶ ἀδιαπέραστο, ποὺ ἐμποδίζει ὄχι μόνο τὸν πλούσιο ἀπὸ τὸν Λάζαρο καὶ τοὺς ἐπιθυμητοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ [ὅλη] τὴν κτιστὴ καὶ ρευστὴ φύση, ἀπὸ τὴν ἄκτιστη καὶ ἀμετάβλητη.

ΙΓ. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] κηρύχθηκε μὲν ἀπὸ τοὺς προφῆτες, ὅπως στὸ «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ»• καί, θ' ἀναπαυθοῦνε ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ Πνεύματα• καὶ «κατέβηκε Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ ὁδήγησε αὐτούς»• καί, Πνεῦμα ἐπιστήμης ποὺ ἐγέμισε τὸν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκηνῆς• καί, Πνεῦμα ποὺ παροργίζεται καί, Πνεῦμα ποὺ ἐσήκωσε ψηλὰ τὸν Ἠλία μέσα σὲ ἅρμα καὶ ποὺ ὁ Ἐλισσαῖος ἐζήτησε διπλάσιο• καί, Πνεῦμα ἀγαθὸ καὶ ἡγεμονικὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ Δαβὶδ ὁδηγήθηκε καὶ στηρίχτηκε. Τὸ ὑποσχέθηκε δὲ [ὁ Θεός], προηγουμένως μὲν μὲ τὸν προφήτη Ἰωήλ: «Καὶ στὶς ἔσχατες ἡμέρες [ὅταν θὰ ἔλθει ὁ Μεσσίας] λέγοντας (ὁ Θεὸς ὅτι θὰ συμβεῖ τοῦτο) θὰ ἐκχύσω χαρίσματα ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μου εἰς ὅλους τούς ἀνθρώπους (ποὺ πιστεύουν δηλαδή) καὶ εἰς τοὺς υἱούς σας καὶ εἰς τάς θυγατέρας σας» καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ Ἰησοῦς δὲ ὕστερα, ὁ Ὁποῖος δοξάζεται [ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] καὶ ἀντιδοξάζει [Αὐτό], ὅπως καὶ τὸν Πατέρα καὶ [δοξάζεται] ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ ἡ ὑπόσχεση [τοῦ Χριστοῦ], ὡς πλούσια, βεβαιώνει ὅτι [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] θὰ μένει μὲ τοὺς πιστοὺς αἰώνια, δηλαδὴ τώρα μὲ τοὺς ἄξιους σὲ κάθε καιρό, ὕστερα δὲ μ' ἐκείνους ποὺ ἀξιώνονται [νὰ κληρονομήσουν] τὰ ἐκεῖ [ἀγαθά], ὅταν φυλάξουμε Αὐτὸ ὁλόκληρο μὲ τὴν [ἐνάρετη] ζωή μας, καὶ δὲν χωρισθοῦμε [ἀπὸ Αὐτό] τόσο, ὅσο ἁμαρτάνουμε.

ΙΔ. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συνδημιουργεῖ μὲν μὲ τὸν Υἱὸ καὶ τὴν κτίση καὶ τὴν ἀνάσταση. Καὶ ἂς σὲ πείσει τὸ «Μὲ τὸ Λόγο τοῦ Κυρίου ἔγιναν καὶ ἐστερεώθηκαν οἱ οὐρανοί, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ στόματός Του ἐδημιουργήθηκε τὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν ἀστέρων»• «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μὲ ἐδημιούργησε, ἡ πνοὴ δὲ τοῦ Παντοκράτορος μὲ διδάσκει»• καὶ πάλι• «θὰ ἐξαποστείλεις τὸ [ζωοποιό] Πνεῦμα Σου, καὶ θὰ κτισθοῦν [ἀναδημιουργηθοῦν] καὶ [ἔτσι] θὰ ἀνακαινίσεις τὸ πρόσωπο τῆς γῆς».

Δημιουργεῖ δὲ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση• καὶ ἂς σὲ πείσει τὸ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἰδεῖ ἤ νὰ λάβει τὴν βασιλεία [τῶν οὐρανῶν], ἂν δὲν «γεννηθεῖ ἄνωθεν» [ἀναγεννηθεῖ πνευματικά] ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ δὲν καθαρισθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενη [κατὰ σάρκα] γέννηση. Αὐτὴ [ἡ πνευματικὴ ἀναγέννηση] ἡ ὁποία εἶναι μυστήριο ποὺ φανερώθηκε τὴ νύκτα [ἀπὸ τὸν Κύριο στὸ Νικόδημο] συντελεῖται μὲ τὴν διάπλαση [τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ κάνει τὸν πιστὸ κοινωνό] τοῦ θείου φωτὸς και τῆς θείας ἡμέρας, τὴν ὁποία καθένας δέχεται μέσα του [καὶ μὲ τὴν δική του πνευματικὴ ἐργασία]. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα (διότι εἶναι σὲ ἄπειρο βαθμὸ σοφὸ καὶ φιλάνθρωπο), ἂν λάβει ποιμένα προβάτων τὸν κάνει θεόπνευστο ψαλμῳδό, ποὺ μὲ τὴν ψαλμῳδία του ἀπομακρύνει τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ τὸν ἀναδεικνύει βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ. Ἂν πάρει αἰγοβοσκὸ ποὺ χαράζει συκομορέες, τὸν κάνει προφήτη. Θυμήσου τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀμῶς. Ἂν πάρει νεανίσκο εὐφυῆ, τὸν κάνει κριτὴ πρεσβυτέρων καὶ προχωρημένων στὴν ἡλικία. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ὁ Δανιήλ, ποὺ ἐνίκησε λέοντες μέσα στὸ λάκκο. Ἂν βρεῖ ἁλιεῖς, τοὺς πιάνει μὲ τὴν σαγήνη [τῆς χάριτος] ὁδηγώντας τους στὸν Χριστὸ καὶ τοὺς κάνει ἱκανοὺς νὰ συλλαμβάνουν ὅλον τὸν κόσμο μὲ τὴν πλοκὴ τοῦ λόγου. Νὰ ἐννοήσεις τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἀνδρέα καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς [Ἰωάννη καὶ Ἰάκωβο], ποὺ ἐβρόντησαν τὰ πνευματικά. Ἐὰν [πάρει] τελῶνες, τοὺς κερδίζει στὴ μαθητεία [τοῦ Χριστοῦ] καὶ δημιουργεῖ ἐμπόρους ψυχῶν. Τὸ λέει ὁ Ματθαῖος, ὁ χθὲς τελώνης καὶ σήμερα εὐαγγελιστής. Ἐὰν [πάρει] διῶκτες θερμούς, μεταθέτει τὸν ζῆλο τους καὶ κάνει Παύλους ἀντὶ Σαύλων, καὶ τόσο πολύ [τούς ἀνυψώνει] πρὸς τὴν εὐσέβεια, ὅσο ἦταν στὴν κακία ποὺ τοὺς βρῆκε. Αὐτὸ εἶναι καὶ Πνεῦμα πραότητας• καὶ ὀργίζεται γι’αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν. Γι’ αὐτὸ λοιπὸν ἂς γνωρίσουμε Αὐτὸ ὡς πρᾶο καὶ ὄχι ὀργιζόμενο, ὁμολογώντας τὴν ἀξία Του [ὡς Θεοῦ] καὶ ἀποφεύγοντας κάθε βλάσφημο λόγο, καὶ ἂς μὴ θελήσουμε νὰ τὸ ἰδοῦμε νὰ ὀργίζεται γιὰ ἁμαρτία ποὺ εἶναι ἀσυγχώρητη [τὴν βλασφημία εἰς Αὐτό]. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] κάνει κι’ ἐμένα σήμερα τολμηρὸ κήρυκα σὲ σᾶς• ἐὰν μὲν χωρὶς νὰ πάθω τίποτε, ἡ χάρη, στὸν Θεὸ• ἐὰν δὲ πάθω, καὶ πάλι χάρη• τὸ μὲν [πρῶτο], γιὰ νὰ λυπηθεῖ [ὁ Θεός] αὐτοὺς πού μᾶς μισοῦν τὸ δέ, γιὰ νὰ μᾶς ἁγιάσει, μὲ τὸ νὰ πάρουμε τὸν μισθὸ αὐτὸ τῆς ἱερουργίας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ νὰ τελειωθοῦμε δηλαδὴ μὲ τὸ αἷμα μας(14).

ΙΕ. Μιλοῦσαν μὲν λοιπὸν [οἱ Ἀπόστολοι] ξένες γλῶσσες καὶ ὄχι τὶς πατρικές τους, καὶ τὸ θαῦμα εἶναι μεγάλο, νὰ μιλοῦν ἄνθρωποι γλῶσσα ποὺ δὲν ἔμαθαν καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖο [θαῦμα] εἶναι γιὰ τοὺς ἀπίστους, ὄχι γι’ αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν, γιὰ νὰ εἶναι κατήγορο τῶν ἀπίστων, ὅπως ἔχει γραφτεῖ• «Ὅτι μὲ ἀνθρώπους ποὺ μιλοῦν ξένες γλῶσσες καὶ μὲ χείλη ξένων λαῶν θὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸ λαὸ αὐτόν, ἀλλ’ οὔτε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ μὲ ἀκούσουν, λέγει ὁ Κύριος». Ἄκουγαν δὲ [ὅσοι ἦσαν τότε

στὰ Ἱεροσόλυμα]. Ἐδῶ σταμάτησε λίγο καὶ διερωτήσου, πῶς θὰ διαιρέσεις τὸν λόγο. Διότι ἔχει κάτι τὸ ἀμφίβολο ἡ λέξη [«ἤκουον»] τὸ ὁποῖο διαχωρίζεται μὲ τὴν τελεία. Ἄρα, δηλαδή, ἄκουγαν ὁ καθένας στὴ δική του γλῶσσα, φερ' εἰπεῖν σὰν νὰ ἠχεῖ δυνατὰ μιά φωνή, καὶ ν' ἀκούγονται πολλές, μὲ τὸ νὰ πάλλεται ἔτσι ὁ ἀέρας καί, γιὰ νὰ τὸ πῶ σαφέστερα, μὲ τὸ νὰ γίνεται ἡ φωνὴ φωνές; Ἤ πρέπει νὰ σταματήσουμε στὸ «ἤκουον», τὸ δὲ «Λαλούντων» στὶς δικές τους γλῶσσες νὰ τὸ προσθέσουμε στὰ ἑπόμενα, γιὰ νὰ εἶναι: «Καθὼς μιλοῦσαν γλῶσσες», τὶς δικὲς των, αὐτῶν ποὺ ἀκούγανε, ποὺ σημαίνει ξένες• πρὸς τοῦτο δὲ καὶ μᾶλλον τάσσομαι. Διότι μὲ ἐκεῖνον μὲν τὸν τρόπο τὸ θαῦμα θὰ ἦταν ἐκείνων ποὺ ἄκουγαν μᾶλλον παρὰ ἐκείνων ποὺ μιλοῦσαν. Μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπο ἐκείνων ποὺ μιλοῦσαν οἱ ὁποῖοι καὶ κατηγορήθηκαν γιὰ μέθη, εἶναι φανερὸ ὅτι μὲ τὸ νὰ θαυματουργοῦν αὐτοὶ ὡς πρὸς τὶς γλῶσσες μὲ τὴν δύναμη τοῦ Πνεύματος.

ΙΣΤ. Πλὴν εἶναι μὲν ἄξια νὰ ἐξυμνεῖται καὶ ἡ παλαιὰ διαίρεση τῶν γλωσσῶν (ὅταν οἰκοδομοῦσαν τὸν πύργο ἐκεῖνοι ποὺ συμφώνησαν κακῶς καὶ ἀθέως, ὅπως καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς τολμοῦν μερικοί)• διότι μὲ τὸ νὰ διαλυθεῖ ἡ ὁμογνωμοσύνη μαζὶ μὲ τὸ σχίσιμο (διαφορά) τῆς γλώσσας, σταμάτησε τὸ ἐγχείρημα. Περισσότερο ὅμως πρέπει νὰ ἐξυμνεῖται αὐτή [ἡ διαίρεση] ποὺ θαυματουργεῖται σήμερα. Διότι ἀφοῦ διαλύθηκε [ἡ γλῶσσα] ἀπὸ τὸ ἕνα Πνεῦμα σὲ πολλούς, συνάγεται πάλι σὲ μία ἁρμονία. Καὶ ὑπάρχει διαφορὰ χαρισμάτων, [στὴν γλωσσολαλία] ποὺ χρειάζεται ἄλλο χάρισμα γιὰ νὰ διακρίνεται τὸ περισσότερο ὠφέλιμο [γιὰ τὴν σύναξη τῶν πιστῶν]• ἐπειδὴ ὅλες οἱ γλῶσσες εἶναι ἐπαινετές. Καλὴ δὲ θὰ λεγόταν καὶ ἐκείνη, γιὰ τὴν ὁποία λέει ὁ Δαβίδ• «Καταπόντισε, Κύριε, καὶ καταμοίρασε τὶς γλῶσσες τους». Γιατί; «Διότι ἀγάπησαν ὅλους τους λόγους ποὺ καταποντίζουν [τοὺς ἀνθρώπους] γλῶσσα δόλια»• φανερὰ σχεδὸν κατηγορώντας αὐτὲς τὶς γλῶσσες ἐδῶ, ποὺ χωρίζουν τὴν θεότητα [μὲ τὸ νὰ μὴ ὁμολογοῦν τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος]. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἀρκετά.

ΙΗ. Ἐμεῖς μὲν πρέπει νὰ ἀπολύσουμε τὴν σύναξη (διότι ἦταν ἀρκετὸς ὁ λόγος), τὴν πανήγυρη ὅμως οὐδέποτε. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ἑορτάσουμε, τώρα μὲν καὶ σωματικὰ [συμμετέχοντας στὰ τελούμενα], ὕστερα δὲ ἀπὸ λίγο ἐντελῶς πνευματικὰ [σὲ ἡσυχία μὲ πνευματικὴ μελέτη καὶ νοερὰ προσευχή]• ὅπου καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν [τῶν ὑμνῳδῶν] θὰ κατανοήσουμε καθαρότερα καὶ σαφέστερα, ἑνωμένοι μὲ Αὐτὸν τὸ Λόγο καὶ Θεὸ καὶ Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τὴν ἀληθινὴ ἑορτὴ καὶ ἀγαλλίαση τῶν σωζομένων μὲ τὸν Ὁποῖο ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ στὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

———————————————————————-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Παρουσιάζει ἐδῶ ἕνα σημαντικὸ σημεῖο τῆς διδασκαλίας του περὶ τῆς φανερώσεως τῆς Ἁγίας Τριάδας στὸν κόσμο. Κατὰ τὸν ἅγιο Πατέρα, μέσα στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας, ἡ θεία οἰκονομία ἐνεργεῖ σὲ τρία στάδια, τὰ ὁποῖα καὶ ὀνομάζει «σεισμούς», «διαθήκας» καὶ «μεταθέσεις βίου». Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ παράδοση τοῦ Νόμου, ἡ περίοδος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης• τὸ δεύτερο εἶναι ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου, ἡ περίοδος τῆς Καινῆς Διαθήκης• τὸ τρίτο εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστή, ὁ καιρὸς τοῦ Πνεύματος. Τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο στάδιο δὲν διαχωρίζονται βέβαια χρονικά, οἱ ἐνέργειες δὲ καὶ τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι κοινές. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ἑνώνεται μὲ τοὺς ἀξίους, καὶ «διὰ προσθηκῶν» ὁδηγεῖ στὴν τελείωση τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Γρηγορίου, περὶ σταδιακῆς καὶ οἰκονομικῆς φανερώσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐκήρυττε φανερὰ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸ ἀμυδρότερα (σκιωδῶς δὲ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα). Ἡ Καινὴ ἐφανέρωσε τὸν Υἱόν, ὑπέδειξε δὲ τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ φανερώνεται τρανότερα «εἰς ὕστερον», ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετά.

2. Ἀναφέρεται στὴν καταπλήσσουσα ἄπειρη φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ποὺ στὴν ἔνδοξο Ἀνάληψή Του συνανυψώνει καὶ τὴν ἀνθρώπινη φύση γιὰ νὰ τὴν ἔχει ἀχώριστη ἀπὸ τὴν θεία φύση Του εἰς τοὺς αἰῶνες, ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός• Ἡ σημασία τῆς ἑνώσεως τῶν δυὸ φύσεων στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν θέωση τοῦ ἀνθρώπου τονίζεται βέβαια σὲ ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου.

3. Τὸ χρονικὸ σημεῖο αὐτῆς τῆς «ἀρχῆς» εἶναι ἡ Πεντηκοστή. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε βέβαια καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτήν, ὅπως ἀναφέρει πιὸ κάτω ὁ θεῖος Πατήρ, ἀλλὰ δὲν εἶχε φανερωθεῖ στὸν κόσμο ὡς θεία ὑπόσταση (Βλ. σημείωση 1).

4. Ὁ Ἅγιος θέτει ἐδῶ τὴν βάση τῆς θεολογίας ὡς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας. Ἡ θεολογία εἶναι φωτισμὸς καὶ ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ προηγούμενη κάθαρση τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διδάσκει καὶ ἀποκαλύπτει στοὺς ἄξιους τὰ θεῖα μυστήρια, τοὺς ὁδηγεῖ στὴ γνώση τῆς θείας ἀληθείας, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν σωτηρία τῶν πιστῶν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συνείδηση ὅτι γίνονται ὄργανα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γιὰ νὰ φανερωθεῖ στὸν κόσμο ἡ «πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ». Οἱ ἅγιοι Πατέρες, φωτιζόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα,

γνωρίζουν στοὺς πιστοὺς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τους. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ θεολογήσει, ἂν δὲν «δώσει λόγον» τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίσει τὰ τοῦ Θεοῦ χωρὶς τὸν Θεό. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἔχει τὴν θαυμαστὴ παρρησία νὰ ὁμολογεῖ ὅτι ὁμιλεῖ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Πιὸ κάτω θὰ χρησιμοποιήσει τὸ ρῆμα «σκέπτομαι» (μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα). (Πρβλ. τὴν λέξη «συν-διασκεψάμενοι» τοῦ προσομοίου τῶν αἴνων τῶν Ἁγίων Πατέρων).

5. Ποιοὺς ὑπονοεῖ ὁ θεῖος Πατήρ, ὅτι κρίνουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν ἴδιο καὶ ὅσους ὁμολογοῦν τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Πρέπει μᾶλλον νὰ νοήσουμε «κείνους ποὺ εἶχαν εὐσεβὲς φρόνημα καὶ πίστευαν στὴν θεότητα καὶ τὸ ὁμοούσιόν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πλὴν ὅμως δὲν ὁμολογοῦσαν τὴν πίστη τους φανερὰ γιὰ λόγους «οἰκονομίας».

6. Οἱ πνευματομάχοι διακρίνονταν σὲ διάφορες κατηγορίες. Οἱ πιὸ ἀκραῖοι θεωροῦσαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κτίσμα. Οἱ πιὸ ἥπιοι ἐδίσταζαν νὰ ὀνομάσουν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Θεὸν ἀπὸ σεβασμὸ δῆθεν πρὸς τὴν Γραφή, ποὺ δὲν τὸ ἀναφέρει ρητά. Πρὸς αὐτοὺς κυρίως ἀπευθύνει τὸν λόγο ὁ Ἅγιος μὲ μεγάλη ἀγάπη καὶ συγκατάβαση, δείχνοντας τὸ ὕψος τῆς «ποιμαντικῆς ἐπιστήμης» του.

7. Οἱ Πνευματομάχοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ αἱρετικοί, προσκολλῶνται στὶς λέξεις, στὸ γράμμα τῆς Γραφῆς, καὶ χάνουν τὰ νοούμενα ἀπὸ τὶς λέξεις. Κρατοῦν τὰ «ὀνόματα», καὶ ἀφήνουν τὰ «πράγματα». Καὶ κατηγοροῦν τοὺς ὀρθοδόξους ὅτι εἰσάγουν «ἄγραφα», δηλ. λέξεις ποὺ δὲν ὑπάρχουν στὴν Γραφή. Ὁ Γρηγόριος, μὲ τὴν διάκριση αὐτὴ (ὀνόματος-πράγματος) καὶ μὲ τὴν παράθεση γραφικῶν χωρίων, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ μέσα καὶ πέρα ἀπὸ τὸ γράμμα τῶν Γραφῶν, μὲ πολὺ προσεκτικὴ καὶ ἐπίπονο μελέτη καὶ θεῖο φωτισμό. Γιὰ παράδειγμα, ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν θεία φύση καὶ τὸ ὁμοούσιο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἀναφέρεται μὲ αὐτὲς τὶς λέξεις, ἀλλὰ εἶναι «λίαν ἔγγραφος» (κατ’ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ «ἄγραφον»), μαρτυρεῖται δηλαδή, ἀπὸ τὴν Γραφή.

8. Βλέπουμε ἐδῶ τὸν ζέοντα πόθο τοῦ Ἁγίου νὰ ἁλιεύσει τοὺς ἀσθενοῦντες στὴν πίστη στὴν ὀρθοδοξία μὲ μιά διακριτικότατη παραχώρηση, ὥστε νὰ ὁδηγηθοῦν σταδιακὰ στὴν ὁμολογία τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δέχεται δηλαδὴ νὰ ὁμολογήσουν τὴν θεία φύση τοῦ Πνεύματος μὲ ἄλλες λέξεις, καὶ θὰ παρακαλέσει τὸ Πνεῦμα νὰ τοὺς δώσει καὶ τὴν λέξη Θεός. Ὁ ἴδιος δηλαδή, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς αἱρετικούς, δὲν προσκολλᾶται καθόλου στὶς λέξεις καὶ τὰ γράμματα.

9. Ἀπ’ ὅσα ἀναφέρει ἐδῶ καὶ λίγο πιὸ κάτω ὁ θεῖος Γρηγόριος, συμπεραίνεται ὅτι οἱ πνευματομάχοι ἤ ἔστω μιά μερίδα τους, διακρίνονταν ὡς ἰδιαίτερη κοινότητα. Ἔδειχναν δὲ θαυμαστὸ ζῆλο εὐσέβειας καὶ ξεχώριζαν ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἀσκητικὸ ἦθος. Ὅλα αὐτά, καὶ τὴν ὀρθὴ πίστη στὸν Υἱό,

ἐπαινεῖ ὁ ἱερὸς Πατὴρ γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσει πρὸς τὴν τελεία ἑνότητα τῆς πίστεως.

10. Μεγαλειώδης φανέρωση τῆς θείας ἀγάπης ἡ ὁποία κατέφλεγε τὴν καρδιά τοῦ Μεγάλου Πατρός. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μὲ ὅση δύναμη καὶ ἱερὸ πάθος ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, μὲ τόση σπλαχνικὴ στοργὴ ἐφέροντο πρὸς τοὺς πλανωμένους γιὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν μέσα στὴν μάνδρα τῆς Ἐκκλησίας.

11. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, καὶ κατὰ τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς κλήσεως καὶ ἀποστολῆς τῶν Μαθητῶν, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε «ἀμυδρά», μετὰ δὲ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου «ἐκτυπώτερα» κατὰ τὴν δεκτικότητα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὅμως καὶ μετὰ «τελειώτερα». Τότε φανερωνόταν «κατὰ τὴν ἐνέργεια», τώρα ὅμως, «κατὰ τὴν οὐσία». Ἡ λέξη «οὐσιωδῶς» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες μὲ τὴν σημασία τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ πληρώματος τῆς χάριτός Του, σὲ διάκριση ἀπὸ τὴν ἐνέργεια ἑνὸς μόνον ἤ περισσοτέρων χαρισμάτων Αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἴδιο ἄρρητο τρόπο ποὺ ἐνοικεῖ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός. Δὲν πρέπει βέβαια νὰ νοήσουμε καμμία ἀναφορὰ στὴ θεία οὐσία, ἡ ὁποία εἶναι ἀπρόσιτη καὶ ἀμέθεκτη ἀπὸ κάθε κτιστὴ φύση.

12. Θέλοντας ὁ θεῖος Γρηγόριος νὰ τονίσει τὸ ὁμοούσιο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὸν Υἱό, συνδέει συχνὰ διάφορα γεγονότα τῆς θείας οἰκονομίας κατὰ τὴν φανέρωση τῶν δύο Προσώπων στὸν κόσμο. Ἔτσι, ἀφοῦ ἀναφέρεται στὴν σωματικὴ παρουσία τοῦ Υἱοῦ, ὁμιλεῖ γιὰ τὴν «σωματική» ἐμφάνιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν κάθοδό Του κατὰ τὴν Βάπτιση ὡς περιστερᾶς καὶ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐν εἴδει πύρινων γλωσσῶν, οἱ ὁποῖες δείχνουν ἐπίσης καὶ τὴν «συγγένεια πρὸς τὸν Λόγο».

13. Ἀλληγορικὴ ἑρμηνεία τοῦ «ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα Αὐτοῦ» (ψαλμ. 103,3). Κατ’ αὐτήν, θεία ὕδατα σημαίνουν ἀγγελικὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες εἶναι θρόνος δόξης τῆς θείας μεγαλειότητος καὶ ὑμνοῦν ἀκατάπαυστα τὸν Θεόν.

14. Τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα τοῦ ἰδίου ἔτους, ὁ θεῖος Γρηγόριος εἶχε τραυματισθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐξαγριωθέντες ἀρειανούς, ποὺ ὅρμησαν μὲ μανία ἐναντίον του γιὰ νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Αἰσθάνεται ὅτι καὶ πάλι μπορεῖ νὰ κινδυνεύσει, ἂν καὶ ἴσως ὄχι ἀπὸ τοὺς πνευματομάχους.

Πρωτότυπο κείμενο

Ε. Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν, καὶ Πνεύματος ἐπι δημίαν, καὶ προθεσμίαν ἐπαγγελίας, καὶ ἐλπί δος συμπλήρωσιν. Καὶ τὸ μυστήριον ὅσον ὡς μέγα τε καὶ σεβάσμιον Τὰ μὲν δὴ σωματικὰ τοῦ Χριστοῦ πέρας ἔχει, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς

σωματικῆς ἐνδημίας· ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τὰ τοῦ σώματος, ἕως ἂν μηδεὶς πείθῃ με λόγος, ὅτι κάλλιον ἀπεσκευά σθαι τοῦ σώματος. Τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος ἄρχε ται. Τίνα δὲ ἦν τὰ τοῦ Χριστοῦ; Παρθένος, γέννησις, φάτνη, σπαργάνωσις, ἄγγελοι δοξάζοντες, ποιμένες προστρέχοντες, ἀστέρος δρόμος, μάγων προσ κύνησις καὶ δωροφορία, Ἡρώδου παιδοφονία, φεύγων Ἰησοῦς εἰς Αἴγυπτον, ἐπανιὼν ἐξ Αἰγύπτου, περι τεμνόμενος, βαπτιζόμενος, μαρτυρούμενος ἄνωθεν, πειραζόμενος, λιθαζόμενος δι΄ ἡμᾶς, οἷς τύπον ἔδει δοθῆναι τῆς ὑπὲρ τοῦ λόγου κακοπαθείας, προδιδόμενος, προσηλούμενος, θαπτόμενος, ἀνιστάμενος, ἀνερχόμενος, ὧν καὶ νῦν πάσχει πολλά· παρὰ μὲν ἀνερχόμενος, ὧν καὶ νῦν πάσχει πολλά· παρὰ μὲν τῶν μισοχρίστων, τὰ τῆς ἀτιμίας καὶ φέρει (μακρό θυμος γάρ)· παρὰ δὲ τῶν φιλοχρίστων, τὰ τῆς ἐπι τιμίας. Καὶ ἀναβάλλεται, ὥσπερ ἐκείνοις τὴν ὀργὴν, οὕτως ἡμῖν τὴν χρηστότητα· τοῖς μὲν ἴσως μετανοίας διδοὺς καιρὸν, ἡμῶν δὲ δοκιμάζων τὸν πόθον, εἰ μὴ ἐκκακοῦμεν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσε βείας ἀγῶσιν· ὥσπερ ἄνωθεν θείας οἰκονομίας λόγος, καὶ τῶν ἀνεφίκτων αὐτοῦ κριμάτων, οἷς εὐθύ νει σοφῶς τὰ ἡμέτερα. Τὰ μὲν δὴ Χριστοῦ τοιαῦτα· καὶ τὰ ἑξῆς ὀψόμεθα ἐνδοξότερα, καὶ ὀφθείημεν. Τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος, παρέστω μοι τὸ Πνεῦμα, καὶ δι δότω λόγον, ὅσον καὶ βούλομαι· εἰ δὲ μὴ τοσοῦτον, ἀλλ΄ ὅσος γε τῷ καιρῷ σύμμετρος. Πάντως δὲ παρέσται δεσποτικῶς, ἀλλ΄ οὐ δουλικῶς, οὐδὲ ἀναμέ νον ἐπίταγμα, ὥς τινες οἴονται. Πνεῖ γὰρ ὅπου θέλει, καὶ ἐφ΄ οὓς βούλεται, καὶ ἡνίκα, καὶ ὅσον. Οὕ τως ἡμεῖς καὶ νοεῖν καὶ λέγειν ἐμπνεόμεθα περὶ τοῦ Πνεύματος. . Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οἱ μὲν εἰς κτίσμα κατ άγοντες, ὑβρισταὶ, καὶ δοῦλοι κακοὶ, καὶ κακῶν κάκιστοι. Δούλων γὰρ κακῶν, ἀθετεῖν δεσποτείαν, καὶ ἐπανίστασθαι κυριότητι, καὶ ὁμόδουλον ποιεῖν ἑαυτοῖς τὸ ἐλεύθερον. Οἱ δὲ Θεὸν νομίζοντες, ἔνθεοι καὶ λαμπροὶ τὴν διάνοιαν. Οἱ δὲ καὶ ὀνομάζοντες, εἰ μὲν εὐγνώμοσιν, ὑψηλοί· εἰ δὲ ταπεινοῖς, οὐκ οἰκονο μικοί· πηλῷ μαργαρίτην πιστεύοντες, καὶ ἀκοῇ σα θρᾷ βροντῆς ἦχον, καὶ ὀφθαλμοῖς ἀσθενεστέροις ἥλιον, καὶ τροφὴν στερεὰν τοῖς ἔτι γάλα ποτιζομένοις· δέον κατὰ μικρὸν προάγειν αὐτοὺς εἰς τὸ ἔμπρο σθεν, καὶ προβιβάζειν τοῖς ὑψηλοτέροις, φωτὶ φῶς χαριζομένους, καὶ ἀληθείᾳ προξενοῦντας ἀλήθειαν· διὸ καὶ ἡμεῖς τὸν τελεώτερον τέως ἀφέντες λόγον (οὔπω γὰρ καιρὸς), οὕτως αὐτοῖς διαλεξόμεθα.

Ζ. Εἰ μὲν οὐδὲ ἄκτιστον, ὦ οὗτοι, ὁμολογεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐδὲ ἄχρονον, τοῦ ἐναντίου πνεύ ματος σαφῶς ἡ ἐνέργεια· δότε γὰρ τῷ ζήλῳ τι καὶ παρατολμῆσαι μικρόν. Εἰ δὲ τοσοῦτον γοῦν ὑγιαίνετε, ὥστε τὴν πρόδηλον φεύγειν ἀσέβειαν, καὶ τῆς δου λείας ἔξω τιθέναι τὸ καὶ ἡμᾶς ποιοῦν ἐλευθέ ρους, τὸ ἑξῆς αὐτοὶ σκέψασθε, μετὰ τοῦ ἁγίου Πνεύ ματος, καὶ ἡμῶν. Πείθομαι γὰρ ποσῶς τούτου μετ έχειν ὑμᾶς, καὶ ὡς οἰκείοις ἤδη συνδιασκέψομαι. Ἢ δότε μοι τὸ μέσον τῆς δουλείας, καὶ τῆς δε σποτείας, ἵν΄ ἐκεῖ θῶ τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος· ἢ τὴν δουλείαν φεύγοντες, οὐκ ἄδηλον, ὅποι τάξετε τὸ ζητούμενον. Ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς δυσχεραίνετε, καὶ προσπταίετε τῇ φωνῇ, καὶ λίθος προσκόμματος ὑμῖν τοῦτο

γίνεται, καὶ πέτρα σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ Χριστὸς τισίν. Ἀνθρώπινον τὸ πάθος. Συμβῶμεν ἀλλήλοις πνευματικῶς. Γενώμεθα φιλάδελφοι μᾶλ λον, ἢ φίλαυτοι. Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, καὶ δώσομεν ὑμῖν τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν· ὁμολογήσατε τὴν φύσιν ἐν ἄλλαις φωναῖς, αἷς αἰδεῖσθε μᾶλλον· καὶ ὡς ἀσθενεῖς ὑμᾶς ἰατρεύσομεν· ἔστιν ἃ καὶ τῶν πρὸς ἡδονὴν παρακλέψαντες. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ, αἰσχρὸν, καὶ ἱκανῶς ἄλογον, κατὰ ψυχὴν ἐῤῥωμένους, μικρολογεῖσθαι περὶ τὸν ἦχον, καὶ κρύπτειν τὸν θησαυρὸν, ὥσπερ ἄλλοις βασκαίνοντας, ἢ μὴ καὶ τὴν γλῶσσαν ἁγιάσητε δεδοικότας· αἴσχιον δὲ ἡμῖν ὃ ἐγκαλοῦμεν παθεῖν, καὶ μικρολο γίαν καταγινώσκοντας, αὐτοὺς μικρολογεῖσθαι περὶ τὰ γράμματα.

Η. Μιᾶς Θεότητος, ὦ οὗτοι, τὴν Τριάδα ὁμολογή σατε, εἰ δὲ βούλεσθε, μιᾶς φύσεως· καὶ τὴν Θεὸςῃ φωνὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος ὑμῖν αἰτήσομεν. Δώσει γὰρ, εὖ οἶδα, ὁ τὸ πρῶτον δοὺς, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ μάλιστα, εἰ δειλία τις εἴη πνευματικὴ, καὶ μὴ μάλιστα, εἰ δειλία τις εἴη πνευματικὴ, καὶ μὴ ἔνστασις διαβολικὴ, τὸ μαχόμενον. Ἔτι σαφέστερον εἴπω καὶ συντομώτερον· Μήτε ὑμεῖς ἡμᾶς εὐθύ νητε τῆς ὑψηλοτέρας φωνῆς (φθόνος γὰρ οὐδεὶς ἀνα βάσεως), οὔτε ἡμεῖς τὴν ἐφικτὴν τέως ὑμῖν ἐγκαλέ σομεν, ἕως ἂν καὶ δι´ ἄλλης ὁδοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ φέρησθε καταγώγιον. Οὐ γὰρ νικῆσαι ζητοῦμεν, ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀδελφοὺς, ὧν τῷ χωρισμῷ σπαρασ σόμεθα. Ταῦτα ὑμῖν, παρ´ οἷς τι καὶ ζωτικὸν εὑρί σκομεν, τοῖς περὶ τὸν Υἱὸν ὑγιαίνουσιν· ὧν τὸν βίον θαυμάζοντες, οὐκ ἐπαινοῦμεν πάντη τὸν λόγον· οἱ τὰ τοῦ Πνεύματος ἔχοντες, καὶ τὸ Πνεῦμα προσ λάβετε, ἵνα μὴ ἀθλῆτε μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίμως, ἐξ οὗ καὶ ὁ στέφανος. Οὗτος ὑμῖν δοθείη τῆς πολιτείας μισθὸς, ὁμολογῆσαι τὸ Πνεῦμα τελείως, καὶ κηρύξαι σὺν ἡμῖν τε καὶ πρὸ ἡμῶν ὅσον ἄξιον. Τολμῶ τι καὶ μεῖζον ὑπὲρ ὑμῶν, τὸ τοῦ Ἀποστόλου φθέγξασθαι. Τοσοῦτον ὑμῶν περιέχομαι, καὶ τοσοῦτον ὑμῶν αἰδοῦμαι τὴν εὔκοσμον ταύτην στολὴν, καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐγκρατείας, καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα συστήματα, καὶ τὴν σεμνὴν παρθενίαν καὶ κάθαρσιν, καὶ τὴν πάννυ χον ψαλμῳδίαν, καὶ τὸ φιλόπτωχον, καὶ φιλάδελφον, καὶ φιλόξενον, ὥστε καὶ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ παθεῖν τι, ὡς κατάκριτος, δέχομαι· μόνον εἰ σταίητε μεθ´ ἡμῶν, καὶ κοινῇ τὴν Τριάδα δοξάσαι μεν. Περὶ γὰρ τῶν ἄλλων, τί χρὴ καὶ λέγειν, σαφῶς τεθνηκότων (οὓς Χριστοῦ μόνου ἐγεῖραι, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν, οἳ κακῶς τῷ τόπῳ χωρίζονται, τῷ λόγῳ συνδεδεμένοι, καὶ τοσοῦτον πρὸς ἀλλήλους ζυ γομαχοῦσιν, ὅσον ὀφθαλμοὶ διάστροφοι, τὸ ἓν βλέ ποντες, καὶ οὐ τῇ ὄψει, τῇ θέσει δὲ στασιάζοντες· εἴ γε καὶ διαστροφὴν αὐτοῖς ἐγκλητέον, ἀλλὰ μὴ τύ φλωσιν; Ἐπεὶ δὲ μετρίως ἐθέμην τὰ πρὸς ὑμᾶς, φέρε, καὶ πρὸς τὸ Πνεῦμα πάλιν ἐπανέλθωμεν· οἶμαι δὲ καὶ ὑμεῖς ἤδη συνέψεσθε.

Θ. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν μὲν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, οὔτε ἀρξάμενον, οὔτε παυσόμενον, ἀλλ´ ἀεὶ Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταγμένον, καὶ συναριθμού μενον· οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐλλείπειν ποτὲ, ἢ Υἱὸν Πα τρὶ, ἢ Πνεῦμα Υἱῷ. Τῷ μεγίστῳ γὰρ ἂν ἦν

ἄδοξος ἡ θεότης, ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἐλθοῦσα εἰς συμ πλήρωσιν τελειότητος. Ἦν οὖν ἀεὶ μεταληπτὸν, οὐ μεταληπτικόν· τελειοῦν, οὐ τελειούμενον· πληροῦν, οὐ πληρούμενον· ἁγιάζον, οὐχ ἁγιαζόμενον· θεοῦν, οὐ θεούμενον· αὐτὸ ἑαυτῷ ταυτὸν ἀεὶ, καὶ οἷς συν τέτακται· ἀόρατον, ἄχρονον, ἀχώρητον, ἀναλλοίωτον, ἄποιον, ἄποσον, ἀνείδεον, ἀναφὲς, αὐτοκίνητον, ἀει κίνητον, αὐτεξούσιον, αὐτοδύναμον, παντοδύναμον (εἰ καὶ πρὸς τὴν πρώτην αἰτίαν, ὥσπερ τὰ τοῦ Μο νογενοῦς ἅπαντα, οὕτω δὴ καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος ἀναπέμπεται)· ζωὴ, καὶ ζωοποιόν· φῶς, καὶ χορηγὸν φωτός· αὐτοαγαθὸν, καὶ πηγὴ ἀγαθότητος· Πνεῦμα εὐθὲς, ἡγεμονικὸν, κύριον, ἀποστέλλον, ἀφ ορίζον, ναοποιοῦν ἑαυτῷ, ὁδηγοῦν, ἐνεργοῦν ὡς βούλε ται, διαιροῦν χαρίσματα· Πνεῦμα υἱοθεσίας, ἀλη θείας, σοφίας, συνέσεως, γνώσεως, εὐσεβείας, βου λῆς, ἰσχύος, φόβου, τῶν ἀπηριθμημένων· δι΄ οὗ Πατὴρ γινώσκεται, καὶ Υἱὸς δοξάζεται, καὶ παρ΄ ὧν μόνων γινώσκεται, μία σύνταξις, λατρεία μία, προσκύνησις, δύναμις, τελειότης, ἁγιασμός. Τί μοι μακρολογεῖν; Πάντα ὅσα ὁ Πατὴρ, τοῦ Υἱοῦ, πλὴν τῆς ἀγεννησίας. Πάντα ὅσα ὁ Υἱὸς, τοῦ Πνεύματος, πλὴν τῆς γεννήσεως. Ταῦτα δὲ οὐκ οὐ σίας ἀφορίζει, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, περὶ οὐσίαν δὲ ἀφορίζεται.

Ι. Ὠδίνεις τὰς ἀντιθέσεις; ἐγὼ δὲ τοῦ λόγου τὸν δρόμον. Τίμησον τὴν ἡμέραν τοῦ Πνεύματος· ἐπίσχες μικρὸν τὴν γλῶτταν, εἰ δυνατόν. Περὶ ἄλλων γλωσσῶν ὁ λόγος· ταύτας αἰδέσθητι, ἢ φοβήθητι, μετὰ πυρὸς ὁρωμένας. Σήμερον δογματίσω μεν, αὔριον τεχνολογήσωμεν· σήμερον ἑορτάσω μεν, αὔριον ἀσχημονήσωμεν. Ταῦτα μυστικῶς, ἐκεῖνα θεατρικῶς· ταῦτα ταῖς ἐκκλησίαις, ἐκεῖνα ταῖς ἀγο ραῖς· ταῦτα τοῖς νήφουσιν, ἐκεῖνα τοῖς μεθύουσιν· ταῦτα σπουδαζόντων, ἐκεῖνα παιζόντων κατὰ τοῦ Πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ ἀπεσκευασάμεθα τὸ ἀλλότριον, φέρε, καταρτίσωμεν τὸ ἡμέτερον.

ΙΑ. Τοῦτο ἐνήργει, πρότερον μὲν ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς καὶ οὐρανίοις δυνάμεσι, καὶ ὅσαι πρῶται μετὰ Θεὸν, καὶ περὶ Θεόν. Οὐ γὰρ ἄλλοθεν αὐταῖς ἡ τε λείωσις καὶ ἡ ἔλλαμψις, καὶ τὸ πρὸς κακίαν δυσκί νητον, ἢ ἀκίνητον, ἢ παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔπειτα ἐν τοῖς Πατράσι, καὶ ἐν τοῖς προφήταις, ὧν οἱ μὲν ἐφαντάσθησαν Θεὸν, ἢ ἔγνωσαν, οἱ δὲ καὶ τὸ μέλλον προέγνωσαν τυποῦμενοι τῷ Πνεύματι τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ ὡς παροῦσι συνόντες τοῖς ἐσομένοις. Τοι αύτη γὰρ ἡ τοῦ Πνεύματος δύναμις. Ἔπειτα ἐν τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς (ἐῶ γὰρ Χριστὸν εἰπεῖν, ᾧ παρῆν, οὐχ ὡς ἐνεργοῦν, ἀλλ΄ ὡς ὁμοτίμῳ συμπαρομαρτοῦν)· καὶ τούτοις τρισσῶς, καθ΄ ὅσον οἷοί τε ἦσαν χωρεῖν, καὶ κατὰ καιροὺς τρεῖς· πρὶν δοξασθῆναι Χριστὸν τῷ Πάθει· μετὰ τὸ δοξασθῆναι τῇ Ἀναστάσει· μετὰ τὴν εἰς οὐ ρανοὺς Ἀνάβασιν, ἢ ἀποκατάστασιν, ἢ ὅ τι χρὴ λέγειν. Δηλοῖ δὲ ἡ πρώτη τῶν νόσων, καὶ ἡ τῶν πνευμάτων κάθαρσις, οὐκ ἄνευ Πνεύματος δηλαδὴ γενομένη· καὶ τὸ μετὰ τὴν οἰκονομίαν ἐμφύσημα, σαφῶς ὂν ἔμ πνευσις θειοτέρα· καὶ ὁ νῦν μερισμὸς τῶν πυρίνων γλωσσῶν, ὃ καὶ πανηγυρίζομεν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον, ἀμυδρῶς· τὸ δὲ

δεύτερον, ἐκτυπώτερον· τὸ δὲ νῦν, τελεώτερον, οὐκ ἔτι ἐνεργείᾳ παρὸν, ὡς πρότερον, οὐσιωδῶς δὲ, ὡς ἂν εἴποι τις, συγγινόμε νόν τε καὶ συμπολιτευόμενον. Ἔπρεπε γὰρ, Υἱοῦ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντος, καὶ αὐτὸ φανῆναι σω ματικῶς· καὶ Χριστοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἐπανελθόντος, ἐκεῖνο πρὸς ἡμᾶς κατελθεῖν· ἐρχόμενον μὲν ὡς Κύ ριον, πεμπόμενον δὲ ὡς οὐκ ἀντίθεον. Αἱ γὰρ τοιαῦ ται φωναὶ οὐχ ἧττον τὴν ὁμόνοιαν δηλοῦσιν, ἢ φύσεις χωρίζουσιν.

ΙΒ. Διὰ τοῦτο, μετὰ Χριστὸν μὲν, ἵνα Παράκλητος ἡμῖν μὴ λείπῃ· Ἄλλος δὲ, ἵνα σὺ τὴν ὁμοτι μίαν ἐνθυμηθῇς. Τὸ γὰρ, ἄλλος, ἄλλος οἷος ἐγὼ, καθίσταται. Τοῦτο δὲ συνδεσποτείας, ἀλλ´ οὐκ ἀτιμίας ὄνομα. Τὸ γὰρ, ἄλλος, οὐκ ἐπὶ τῶν ἀλλο τρίων, ἀλλ´ ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων οἶδα λεγόμενον. Ἐν γλώσσαις δὲ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον οἰκείωσιν. Πυρίναις δὲ, ζητῶ πότερον διὰ τὴν κάθαρσιν (οἶδε γὰρ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ πῦρ καθαρτήριον, ὡς πανταχό θεν βουλομένοις ὑπάρχει μαθεῖν)· ἢ διὰ τὴν οὐσίαν. Πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν, κἂν πάλιν ἀγανακτῇς τῷ ὁμοουσίῳ τὴν μοχθηρίαν, κἂν πάλιν ἀγανακτῇς τῷ ὁμοουσίῳ στενοχωρούμενος. Μεριζομέναις δὲ, διὰ τὸ τῶν χα ρισμάτων διάφορον· καθεζομέναις δὲ, διὰ τὸ βασιλι κὸν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ καὶ Θεοῦ θρόνος τὰ χερουβίμ. Ἐν ὑπερῴῳ δὲ (εἰ μή τῳ περιεργότερος εἶναι δοκῶ τοῦ δέοντος), διὰ τὴν ἀνά βασιν τῶν δεξομένων, καὶ τὴν χαμόθεν ἔπαρσιν· ἐπεὶ καὶ ὕδασι θείοις ὑπερῷά τινα στεγάζεται, δι´ ὧν ὑμνεῖται Θεός. Καὶ Ἰησοῦς αὐτὸς ἐν ὑπερῴῳ τοῦ μυστηρίου κοινωνεῖ τοῖς τὰ ὑψηλότερα τελουμένοις, ἵνα ἐκεῖνο παραδειχθῇ, ὅτι τὸ μέν τι καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς, ὃ καὶ πρότερον ἐπὶ Μωϋσέως οἶδα γενόμενον, τὸ δὲ ἡμᾶς ἀναβῆναι, καὶ οὕτω γενέ σθαι κοινωνίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, τῆς ἀξίας συγκιρναμένης Ἕως δ´ ἂν ἑκάτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας μένῃ, τὸ μὲν περιωπῆς, τὸ δὲ ταπεινώσεως, ἄμικτος ἡ ἀγαθότης, καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἀκοινώνητον· καὶ χάσμα ἐν μέσῳ μέγα καὶ ἀδιάβατον, οὐ τὸν πλούσιον τοῦ Λαζάρου μόνον, καὶ τῶν ὀρεκτῶν Ἀβραὰμ κόλπων διεῖργον, τὴν δὲ γενητὴν φύσιν καὶ ῥέουσαν, τῆς ἀγενήτου καὶ ἑστηκυίας.

ΙΓ. Τοῦτο ἐκηρύχθη μὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν, ὡς ἐν τῷ, Πνεῦμα Κυρίου ἐπ´ ἐμέῃ· καὶ, Ἀνα παύσεται ἐπ´ αὐτὸν ἑπτὰ Πνεύματα· καὶ, Κατέβη Πνεῦμα Κυρίου, καὶ ὡδήγησεν αὐτούς· καὶ, Πνεῦμα ἐπιστήμης ἐμπλῆσαν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκηνῆς· καὶ, Πνεῦμα παροξυνόμενον· καὶ, Πνεῦμα ἐξᾶραν Ἠλίαν ἐν ἅρματι, καὶ ζητηθὲν παρὰ Ἐλισσαίου διπλάσιον· καὶ, πνεύματι ἀγαθῷ καὶ ἡγεμονικῷ Δαβὶδ ὁδηγούμενός τε καὶ στηριζόμενος. Ἐπηγγέλθη δὲ, ὑπὸ μὲν Ἰωὴλ πρότερον· Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγοντος· Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκαῃ (δηλαδὴ τὴν πιστεύουσαν), καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς· ὑπὸ δὲ Ἰησοῦ καὶ ὕστερον, δοξαζομένου τε καὶ ἀντιδοξάζοντος, ὡς τὸν Πατέρα, καὶ ὑπὸ τοῦ Πατρός. Καὶ ἡ ἐπαγγελία, ὡς δαψιλὴς, συνδιαιωνίζειν καὶ συμπαραμενεῖν, εἴτουν νῦν τοῖς κατὰ καιρὸν ἀξίοις, εἴτε ὕστερον τοῖς τῶν ἐκεῖσε

ἀξιουμένοις, ὅταν ὁλόκληρον αὐτὸ τῇ πολιτείᾳ φυλάξωμεν, ἀλλὰ μὴ τοσοῦτον ἀποβάλωμεν, καθ´ ὅσον ἂν ἁμαρτάνωμεν.

ΙΔ. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα συνδημιουργεῖ μὲν Υἱῷ καὶ τὴν κτίσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πειθέτω σε τὸ, Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν· Πνεῦμά τε θεῖον τὸ ποιῆσάν με· Πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἡ διδάσκουσά με· καὶ πάλιν· Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθή σονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Δημιουργεῖ δὲ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν· καὶ πειθέτω σε τὸ, Μηδένα δύνασθαι τὴν βασιλείαν ἰδεῖν ἢ λαβεῖν, ὅς τις μὴ ἄνωθεν ἐγεννήθη Πνεύματιῃ, καὶ τὴν προτέραν ἐκαθαρίσθη γέννησιν, ἣ νυκτός ἐστι μυστήριον, ἡμερινῇ καὶ φωτεινῇ δια πλάσει, ἣν καθ´ ἑαυτὸν ἕκαστος διαπλάττεται. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα (σοφώτατον γὰρ καὶ φιλανθρωπό τατον), ἂν ποιμένα λάβῃ, ψάλτην ποιεῖ, πνευμάτων πονηρῶν κατεπᾴδοντα, καὶ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ἀνα δείκνυσιν. Ἐὰν αἰπόλον συκάμινα κνίζοντα, προφήτην ἐργάζεται. Τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀμὼς ἐν θυμήθητι. Ἐὰν μειράκιον εὐφυὲς λάβῃ, πρεσβυτέ ρων ποιεῖ κριτὴν καὶ παρ´ ἡλικίαν. Μαρτυρεῖ Δα νιὴλ, ὁ νικήσας ἐν λάκκῳ λέοντας. Ἐὰν ἁλιέας εὕρῃ, σαγηνεύει Χριστῷ, κόσμον ὅλον τῇ τοῦ λόγου πλοκῇ συλλαμβάνοντας. Πέτρον λάβε μοι, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς, τὰ πνευματικὰ βροντήσαντας. Ἐὰν τελώνας, εἰς μαθητείαν κερδαίνει, καὶ ψυχῶν ἐμπόρους δημιουργεῖ. Φησὶ Ματθαῖος, ὁ χθὲς τελώνης, καὶ σήμερον εὐαγγελιστής. Ἐὰν διώκτας θερμοὺς, τὸν ζῆλον μετατίθησι, καὶ ποιεῖ Παύλους ἀντὶ Σαύλων, καὶ τοσοῦτον εἰς εὐσέβειαν, ὅσον εἰς κακίαν κατέλαβεν. Τοῦτο καὶ Πνεῦμά ἐστι πραότη τος· καὶ παροξύνεται τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Τοιγαροῦν πειραθῶμεν ὡς πράου, καὶ μὴ ὀργίλου, τὴν ἀξίαν ὁμολογοῦντες, καὶ τὸ βλάσφημον φεύγοντες, καὶ μὴ βουληθῶμεν ἰδεῖν ὀργιζόμενον ἀσυγχώρητα. Τοῦτο κἀμὲ ποιεῖ σήμερον ὑμῖν τολμηρὸν κήρυκα· εἰ μὲν οὖν οὐδὲν πεισόμενον, τῷ Θεῷ χάρις· εἰ δὲ πει σόμενον, καὶ οὕτω χάρις· τὸ μὲν, ἵνα φείσηται τῶν μισούντων ἡμᾶς· τὸ δὲ, ἵν´ ἡμᾶς ἁγιάσῃ, μισθὸν τοῦ τον λαβόντας τῆς ἱερουργίας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ τελειωθῆναι δι´ αἵματος. Ἐλάλουν μὲν οὖν ξέναις γλώσσαις, καὶ οὐ πα τρίοις, καὶ τὸ θαῦμα μέγα, λόγος ὑπὸ τῶν οὐ μαθόντων λαλούμενος· καὶ τὸ σημεῖον τοῖς ἀπί στοις, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἵν´ ᾖ τῶν ἀπίστων κατήγορον, καθὼς γέγραπται· Ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις, καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις, λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ´ οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει Κύριος. ἼΗκουον δέ. Μικρὸν ἐνταῦθα ἐπίσχες, καὶ δια πόρησον, πῶς διαιρήσεις τὸν λόγον. Ἔχει γάρ τι ἀμ φίβολον ἡ λέξις, τῇ στιγμῇ διαιρούμενον Ἆρα γὰρ ἤκουον ταῖς ἑαυτῶν διαλέκτοις ἕκαστος, ὡς φέρε εἰπεῖν, μίαν μὲν ἐξηχεῖσθαι φωνὴν, πολλὰς δὲ ἀκούεσθαι, οὕτω κτυπουμένου τοῦ ἀέρος, καὶ, ἵν´ εἴπω σαφέστερον, τῆς φωνῆς φωνῶν γινομένων· ἢ τὸ μὲν, Ἴκουον, ἀναπαυστέον, τὸ δὲ, Λαλούντων ταῖς ἰδίαις φωναῖς, τῷ ἑξῆς προσθετέον, ἵν´ ᾖ, Λαλούντων φωναῖς, ταῖς ἰδίαις τῶν ἀκουόντων, ὅπερ γίνεται, ἀλλοτρίαις· καθὰ καὶ μᾶλλον τίθεμαι. Ἐκείνως μὲν γὰρ τῶν ἀκουόντων ἂν εἴη μᾶλλον, ἢ τῶν λεγόντων,

τὸ θαῦμα· οὕτω δὲ τῶν λεγόντων· οἳ καὶ μέθην καταγινώσκονται, δῆλον ὡς αὐτοὶ θαυμα τουργοῦντες περὶ τὰς φωνὰς τῷ Πνεύματι.

ΙΕ. Πλὴν ἐπαινετὴ μὲν καὶ ἡ παλαιὰ διαίρεσις τῶν φωνῶν (ἡνίκα τὸν πύργον ᾠκοδόμουν οἱ κακῶς καὶ ἀθέως ὁμοφωνοῦντες, ὥσπερ καὶ τῶν νῦν τολμῶσί τινες)· τῇ γὰρ τῆς φωνῆς διαστάσει συνδιαλυ θὲν τὸ ὁμόγνωμον, τὴν ἐγχείρησιν ἔλυσεν· ἀξιεπαι νετωτέρα δὲ ἡ νῦν θαυματουργουμένη. Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς Πνεύματος εἰς πολλοὺς χυθεῖσα, εἰς μίαν ἁρμονίαν πάλιν συνάγεται. Καὶ ἔστι διαφορὰ χαρι σμάτων, ἄλλου δεομένη χαρίσματος, πρὸς διά κρισιν τοῦ βελτίονος· ἐπειδὴ πᾶσαι τὸ ἐπαινετὸν ἔχουσι. Καλὴ δ΄ ἂν κἀκείνη λέγοιτο περὶ ἧς Δαβὶδ λέγει· Καταπόντισον, Κύριε, καὶ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶνῃ. Διατί; Ὅτι ἠγάπησαν πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ γλῶσσαν δολίαν· μόνον οὐχὶ φανερῶς τὰς ἐνταῦθα γλώσσας καταιτιώμενος, αἳ θεότητα τέμνουσιν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον.

ΙΖ. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ εὐλαβεστάτοις Ἰουδαίοις, Πάρθοις, καὶ Μήδοις, καὶ Ἐλαμίταις, Αἰγυπτίοις, καὶ Λίβυσι, Κρησί τε καὶ Ἄραψι, Μεσοποταμίταις τε καὶ τοῖς ἐμοῖς Καππα δόκαις, ἐλάλουν αἱ γλῶσσαι, καὶ τοῖς ἐκ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Ἰουδαίοις (εἴ τῳ φίλον οὕτω νοεῖν), ἐκεῖσε συνειλεγμένοις, ἄξιον ἰδεῖν, τί νες ἦσαν οὗτοι, καὶ τῆς ποίας αἰχμαλωσίας. Ἡ μὲν γὰρ εἰς Αἴγυπτον καὶ Βαβυλῶνα περίγραπτός τε ἦν, καὶ πάλαι τῇ ἐπανόδῳ λέλυτο. Ἡ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων οὔπω γεγένητο, ἔμελλε δὲ, εἴσπραξις οὖσα τῆς κατὰ τοῦ Σωτῆρος θρασύτητος. Λείπεται δὴ τὴν ὑπ΄ Ἀντιόχου ταύτην ὑπολαμβάνειν, οὐ πολὺ τούτων οὖσαν τῶν καιρῶν πρεσβυτέραν. Εἰ δέ τις ταύτην μὲν οὐ προσίεται τὴν ἐξήγησιν, ὡς περιεργο τέραν (οὔτε γὰρ παλαιὰν εἶναι τὴν αἰχμαλωσίαν, οὔτ΄ ἐπὶ πολὺ τῆς οἰκουμένης χεθεῖσαν), ζητεῖ δὲ τὴν πιθανωτέραν, ἐκεῖνο ἴσως ὑπολαβεῖν ἄμεινον, ὅτι πολλάκις, καὶ ὑπὸ πλειόνων, τοῦ ἔθνους μεταναστάντος, ὡς τῷ Ἔσδρᾳ ἱστόρηται, αἱ μὲν τῶν φυλῶν ἀνεσώθησαν, αἱ δὲ ὑπελείφθησαν· ὧν εἰκὸς διασπαρεισῶν εἰς ἔθνη πλείονα, τηνικαῦτα παρεῖναί τινας, καὶ μετέχειν τοῦ θαύματος.

ΙΗ. Καὶ ταῦτα προεξήτασται τοῖς φιλομαθέσιν, ἴσως οὐ περιέργως. Καὶ ὅτι ἂν ἄλλο συνεισφέ ρῃ τις εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν, καὶ ἡμῖν τοῦτο ἔσται συνειλοχώς. Ἡμῖν δὲ τὸν μὲν σύλλογον ἤδη διαλυτέον (ἱκανὸς γὰρ ὁ λόγος), τὴν δὲ πανήγυριν οὐδέποτε. Ἀλλ΄ ἑορταστέον, νῦν μὲν καὶ σωματικῶς, μικρὸν δὲ ὕστερον ὅλον πνευματι κῶς· ἔνθα καὶ τοὺς λόγους τούτων εἰσόμεθα καθα ρώτερον καὶ σαφέστερον, ἐν αὐτῷ τῷ Λόγῳ, καὶ Θεῷ, καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ ἀληθινῇ τῶν σωζομένων ἑορτῇ, καὶ ἀγαλλιάσει· μεθ΄ οὗ ἡ δόξα καὶ τὸ σέβας τῷ Πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μτφρ. Διονύσιος Κακαλέτρης

΄Εκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία
Χρ.΄Εκδοσης: 1991

Εκ του ιστοτόπου Ενορίας Ιερού Ναού Αγίας Ζώνης Πατησίων agiazoni.gr